

Vroegmoderne tijd

Omstreeks 1500 werd door geleerden openlijk getwijfeld aan de echtheid van de oorkonde in bron 3. Deze twijfel past bij twee kenmerkende aspecten van de zestiende eeuw.

2p **6** Noem deze twee kenmerkende aspecten.

Amerigo Vespucci (1454-1512) maakte in het begin van de zestiende eeuw in opdracht van de koning van Portugal reizen naar Amerika. Vespucci schreef in zijn brieven aan de koning bewust weinig informatie op over de gevolgde routes.

1p **7** Geef hiervoor een handelspolitieke reden.

Tussen de nieuwe wetenschappelijke belangstelling en de Europese expansie in de zestiende eeuw bestond een verband.

4p **8** Licht dit verband toe, door uit te leggen:

- waardoor de nieuwe wetenschappelijke belangstelling de Europese expansie bevorderde en
- waardoor de Europese expansie de wetenschappelijke belangstelling bevorderde.

In 1531 besluit Karel V drie Collaterale Raden in de Nederlanden in te stellen. Dit besluit past bij een kenmerkend aspect van die tijd.

3p **9** Noem dit kenmerkend aspect en geef met het voorbeeld van één Collaterale Raad aan, waardoor dit besluit van Karel V hierbij past.

In de zestiende eeuw kregen de ideeën van Calvijn in de Nederlandse gewesten meer aanhang dan de ideeën van Luther.

3p 10 Geef aan:

- welke opvatting Luther had over gehoorzaamheid aan de overheid en
- welke opvatting Calvijn hierover had en
- wat dit betekende voor de Opstand.

Willem van Oranje pleitte in het begin van de Opstand voor een andere aanpak van de godsdienstige tegenstellingen in de Nederlanden dan Filips II.

1p 11 Geef aan wat de aanpak van Willem van Oranje inhield.

Gebruik bron 4.

Bij deze bron passen twee historische begrippen:

- 1 de Alteratie van Amsterdam en
- 2 de Opstand als burgeroorlog.

2p 12 Toon dit voor elk van deze begrippen aan, telkens met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 4.

Stel: je weet niets over de achtergrond van Wouter Jacobsz.

1p 13 Geef aan waardoor je uit zijn beschrijving toch kunt opmaken dat hij een rooms-katholieke achtergrond heeft.

Gebruik bron 5.

Bij deze foto van een kerkgebouw in Amsterdam merkt een historicus op, dat 'Ons' Lieve Heer op Solder' de godsdienstpolitiek in de Republiek goed illustreert: er is wel sprake van tolerantie, maar er is geen godsdienstvrijheid.

3p 14 Leg dit uit, door aan te geven:

- wat de foto laat zien over de kerkgebouwen van de rooms-katholieken in de Republiek en
- waardoor hieruit blijkt dat er wel tolerantie is en
- waardoor hieruit blijkt dat er geen godsdienstvrijheid in de Republiek is.

Tijdens de Franse democratische revolutie worden de voorrechten van de rooms-katholieke kerk in Frankrijk afgeschaft.

2p 15 Leg uit dat deze maatregel past bij de idealen van de Verlichting.

Vroegmoderne tijd

bron 4

Wouter Jacobsz. beschrijft wat er in 1578 in Amsterdam gebeurt:

Op 26 mei werd er in Amsterdam zwaar geleden door toedoen van de geuzen, die zich in die dagen zeer opdrongen. (...) Ze vaardigden enkele mensen af naar de magistraat (=het stadsbestuur) in het stadhuis (...). Daar vroegen zij aan de burgemeesters of zij hun een kerk in gebruik wilden geven (...). Nadat de burgemeesters geantwoord hadden dat ze daarmee niet konden instemmen, werden zij door de geuzen overvallen. (...)

Toen de geuzen de Dam en het stadhuis hadden ingenomen, verspreidden ze zich (...). Ze liepen door heel de stad met ontblote zwaarden in hun handen. Nadat ze de Dam, de poorten, de wallen en de kloosters goed in handen hadden gekregen, trok de resterende meute naar de minderbroeders (=kloosterorde), waar ze erg boosaardig tekeer gingen. Het altaar van de kerk en de beelden en andere versieringen gooiden ze kapot. De goederen van het klooster, huisraad, boeken, ornamenten, levensmiddelen en dergelijke, werden als buit meegenomen. De kloosterbroeders werden allemaal zwaar mishandeld, gevangengenomen, en gezamenlijk, onder lasterlijk roepen, over straat gedreven. Ze werden in een schip ruw op elkaar gegooid. (...) Ze werden allemaal samen de stad uitgevoerd en op de dijk gezet, vanwaar ieder zijns weegs mocht gaan.

bron 5

Een foto van de Oudezijds Voorburgwal in Amsterdam:

Toelichting

In 1661 koopt Jan Hartman het grachtenpand dat op de foto tweede van links staat. Hartman laat de zolder ombouwen tot een schuilkerk, waarin de rooms-katholieke eredienst wordt gehouden. Het pand wordt 'Ons' Lieve Heer op Solder' genoemd en is tot 1887 een belangrijke rooms-katholieke kerk in het centrum van Amsterdam.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.